

članci – *articuli*

UDK 248.159.7
Izvorni znanstv. članak
Primljeno 2/99.

BEATIFIKACIJA KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA

Događaj – poruka i poticaj za sadašnje i buduće naraštaje

Juraj BATELJA, Zagreb

Sažetak

Beatifikacija zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca je prema riječima Ivana Pavla II. »povijesni događaj« u životu Crkve i hrvatskog naroda. Njegova je povijesnost utemeljena u činjenici da se Alojzije Stepinac svojim kreposnim životom i mučeničkom smrću pridružio Kristu, »Božanskom Učitelju i uzoru svake savršenosti«.

To pridruživanje Kristu u biti je Stepinčeve duhovnosti. On se Isusu Kristu pridruživao ne samo prema načelima kršćanske duhovnosti: strpljivo, slobodno i gorljivo, već do te mjere vjerno da je samo njega držao kao dobitak svog života (Fil 3,7). U završnoj riječi na sudu, 3. listopada 1946., on nije branio sebe, već temeljne istine kršćanske vjere, rekavši: »Znajte, Isus Krist je Bog! Za Njega smo spremni umirati, a danas je nauka to, da on uopće nije postojao!« Stoga je shvatljivo da su sastojnice njegova duhovnog života protkane kristološki, kako u slavljenju i čašćenju euharistijskog misterija, u čašćenju Majke Božje kojoj je u čast svaki dan molio sva tri otajstva krunice, tako i u vjeri u Katoličku crkvu koju po Kristovom mandatu vidljivo vode pape, Petrovi nasljednici u Rimu.

Te kristološke odrednice u vjeri i stavu blaženog Alojzija prepoznatljive su u svim razdobljima njegova života. Ni komunistički progon Katoličke crkve u 20. stoljeću nije ih potamnio. Dapače, kršćansko svjedočanstvo blaženog Stepinca, do smrti vjerna Kristova učenika, snažan je doprinos preporodnim snagama europske uljudbe. Stoga je i beatifikacija kardinala Stepinca poziv na ozdravljenje i procvat kršćanske kulture u Europi. Taj procvat je uvjet uspostave nove Europe. To je on izgovorio ovim riječima: »Evropska kultura može ozdraviti samo pod uvjetom, da joj se vrati duša, da joj se vrati Isus Krist Bog!«

Iz biblijske ukorijenjenosti Stepinac je crpio snagu za odlučne i hrabre prosvjede protiv ugnjetavanja ljudi, protiv diktatura nacizma, fašizma i komunizma, koje su u 20. stoljeću nesmiljeno gušile ljudska prava i slobode. Nije zatajio kao čovjek ili katolički biskup ni onda kad su ga njemački tajni agenti denuncirali Hitleru kao »prijatelja Židova« (»Judenfreund!«) ili »mrzitelja Nijemaca« (»Germanofob«) kao ni u prigodama kad su ga komunisti klevetali kao »narodnog neprijatelja« ili »izdajicu naroda«. Dapače ponavljao je Kristove riječi izgovorene na križu: »Oče, oprosti im jer ne znaju što čine!« pa je i druge poticao na molitvu za svoje progonitelje i neprijatelje Crkve u želji da uvide svoju zabludu i spase besmrtnu dušu.

Alojzije Stepinac je živio za Crkvu. Ona je za nj božanska ustanova, Božje djelo. U njoj je Isus Krist nazočan, djelatan i jamac njene postojanosti. Samo je on залог njene slobode, njenih istina i njene određenosti. »Extra Ecclesiam nulla salus! – Izvan Crkve nema spasenja.« Osvjedočen u ovu Ciprijanovu tvrdnju odbio je ponudu komunističkih vlasti za stvaranje nacionalne crkve u Jugoslaviji, otcijepljene od Rima, jer »takova Crkva ne bi zasluživala ime Kristove Crkve«. Vjeran tom osvjedočenju učinjen je žrtvom koja je bila vrhunski čin ljubavi za jedinstvo Katoličke crkve.

Beatifikacija nadbiskupa i kardinala Alojzija Stepinca je događaj, poruka i poticaj što na njegovo pitanje iz 1938.: »Quo Vadis, Europa? – Kamo ideš Europa?« aktualiziraju i njegov odgovor koji isključuje put boljševizma, rasizma, sektaštva, teozofije, adventizma, spiritizma, jer ti putovi vode u propast!

On iz pouzdanja u Boga ukazuje da je boljitak Europe (čovječanstva) i hrvatskog naroda iz kojega potječe, »u povratku k Bogu!«, u vrednovanju čovjeka stvorena na Božju sliku, u skladu obiteljskog života utemeljenog na Kristovoj ljubavi te u uspostavi životnih okolnosti koje će prihvaćanjem evanđeoskih vrijednosti omogućiti čovjeku sigurno putovanje zemljom prema slavi neba.

Ključne riječi: A. Stepinac, beatifikacija, duhovnost, Crkva, otpor diktaturi.

UVODNE MISLI: »JA ČVRSTO VJERUJEM U POBJEDU KRISTOVU!«¹

Beatifikacija zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca, u Mariji Bistrici 3. listopada 1998., je prema riječima Ivana Pavla II. »povijesni događaj u životu Crkve i hrvatskog naroda«².

Postupak za beatifikaciju otpočeo je 9. listopada 1981. i dovršen je na temelju 136 istraženih arhiva i 39.000 stranica dokumenata te svjedočanstava 86 svjedoka, među kojima bijahu pripadnici ne samo hrvatskog nego i mađarskog, njemačkog, slovenskog, srpskog, talijanskog i židovskog naroda. Bili su to kardinali, (nad)biskupi, svećenici, redovnici, redovnice, Kristovi vjernici laici, djelatnici jugoslavenske tajne policije (Udbe), stražari blaženog Alojzija u Lepoglavi i Krašiću, liječnici i ljudi drugih zanimanja³.

¹ A. STEPINAC, »Pismo biskupu Stanku Baniću, o proslavi 400-te obljetnice Šibenske katedrale, Krašić, 25. travnja 1955.«, u: CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Copia Publica transumpti processus super vita et virtutibus necnon super asserito martyrio Servi Dei Aloysii Stepinac*, A. D. 1993. (unaprijed navedeno vrelo kraticom CP), sv. XII, str. 322.

² IVAN PAVAO II., »Govor u Mariji Bistrici, 3. listopada 1998.«, u: IVAN PAVAO II., *Bit ćete mi svjedoci*, govori za vrijeme pastoralnog pohoda Hrvatskoj od 2. do 4. listopada 1998., Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., str. 17. Prema sudu vrhovnog autoriteta Crkve blaženi Alojzije Stepinac obilježen je »blistavim znamenjima mučeništva«, nav. dj., str. 17.

³ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio super martyrio – Beatificationis et canonizationis Servi Dei Aloysii Stepinac*, sv. II: *Summarium I*, str. 3-1065 i *Ex inquisitione diocesana suppletiva*, nav. mj., *Summarium II*, str. 3-217, izd. Tipografia »Guerra«, Roma, 1996.

Službenom proglasu Stepinčeva mučeništva prethodila je jednoglasna odluka sudaca: 7/7 pa 9/9, koju je 11. studenoga 1997. proglasio »advocatus diaboli« nakon konzultacije sa svojim pomoćnicima i to o mučeništvu na temelju »vulnera et aerumna carceris« (»rana i muka zatvora«) ističući Alojzijeve duboku suživljenost s Kristovim pashalnim misterijem⁴.

Jednoglasnu odluku o mučeništvu Alojzija Stepinca donio je i Kongres kardinala i biskupa na sjednici održanoj u Apostolskoj palači 5. svibnja 1998. naglasivši da Alojzije Stepinac ima aureolu svetosti i mučeništva jer je »upotrijebio sile primljene po mjeri po kojoj ih je Krist darovao«⁵.

Ivan Pavao II. je u Mariji Bistrici zahvalio Trojedinom Bogu za okristovljeni lik Alojzija Stepinca, koji je »na jedinstven način sudjelovao u Vazmenom Otajstvu poput pšeničnog zrna 'palog u zemlju', na ovu hrvatsku zemlju«⁶ i u kojem je »križ Kristov postigao divnu pobjedu!«⁷

U govoru biskupima iz država nasljednica SFRJ, u Rimu 17. listopada 1995. Ivan Pavao II. je zaželio da se nakon ratnih strahota pristupi »preoblikovanju duša« (»rimodelare le anime«)⁸. Tu Papinu viziju uspješnijeg pastoralnog rada uzimam kao poruku da se po uzoru na Alojzija Stepinca u našoj Crkvi dogodi (pre)oblikovanje duša.

Pokušat ću barem u glavnim obrisima naznačiti poruke i poticaje Stepinčeve beatifikacije.

O Božiću 1938. blaženi je Alojzije Stepinac napisao za osiječki »Hrvatski List« članak pod naslovom: »*Quo Vadis, Europa?*« – »Kamo ideš Europa?« Evo glavne poruke toga članka: »*Quo Vadis, Europa? U boljševizam? Onda ideš u sigurnu propast! U rasizam? (...) U sektarstvo? (...) Teozofiju? (...) Adventizam? (...) Spiritizam? I onda ideš u sigurnu propast!*« (...) *Gdje je dakle tvoj spas? U povratku k Bogu!*«⁹

Poučen tim člankom podijelio sam ovo izlaganje, nakon uvodnog dijela o okristovljenom liku Alojzija Stepinca, u tri odjeljka: I. »*Quo vadis Europa?*«, II. »*Quo vadis Ecclesia?*« i III. »*Quo vadis Croatia?*«, shvaćajući, naime, da je

⁴ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Zagrebiensis – Beatificationis seu declarationis martyrii Servi Dei Aloysii Stepinac S.R.E. Cardinalis Zagrebiensis Archiepiscopi (+1960), Relatio et vota Congressus peculiaris super martyrio, Die 11 novembris an. 1997 habiti*, izd. Tipografia »Guerra«, Roma, 1996., str. 183-185.

⁵ *Lumen Gentium*, br. 40.

⁶ IVAN PAVAO II., »Govor u Mariji Bistrici, 3. listopada 1998.«, nav. dj., str. 14 s.

⁷ *Isto*, str. 19.

⁸ *Usp. Glas koncila*, 34 (1995.), 43. str. 3.

⁹ *Hrvatski List* (Osijek), Božić, 1938.

beatifikacija kardinala Stepinca događaj s jasnim porukama i poticajima za čovječanstvo, za Katoličku crkvu na općem planu i u Hrvata, te za hrvatski narod koji se, prema svjedočanstvu papa i Alojzija Stepinca od svojih početaka »iz najbistrijeg vrela pojiio slatkim napitkom svetog nauka«¹⁰.

KRIST U SRŽI STEPINČEVE DUHOVNOSTI

Cilj svake beatifikacije i kanonizacije prije svega je liturgijski. Blaženim proglašeni ud Crkve biva u Crkvi ovjenčan javnim i lokalnim kultom a sveci općim čašćenjem. Proglašenje blaženim jednog Kristova učenika je proslava Isusa Krista Otkupitelja i Spasitelja ljudskoga roda. Iskustvo Crkve uči da je duhovnost jednog razdoblja njene povijesti utemeljena na kristologiji, to jest nauku i vjeri u Isusa Krista, utjelovljenoga Sina Božjega, jer kakva je kristologija takva je i duhovnost. Stepinac se, u skladu s kršćanskim duhovnim bogoslovljem, svoje Božanskom učitelju *patienter, libenter et ardentier* pridruživao do te mjere da je samo njega držao kao dobitak svog života (Fil 3,7)¹¹.

U skladu s kršćanskim naukom Alojzije nije mučenik jer je umro, nego »što je umro jer je mučenik«, tj. svjedok, koji se odrekao samoga sebe, uzeo svoj križ

¹⁰ Papa IVAN VIII. je 7. lipnja 879., osobitim pismom hrvatskom knezu Branimiru, priznao zemaljsku vlast (*principatum terrenum*) nad cijelom Hrvatskom, što je u tadašnjoj političkoj praksi značilo da je Hrvatska postala samostalna i suverena država, čiji se narod nalazi »u krilu svete apostolske stolice, majke tvoje, u kojoj su se i predi tvoji iz najbistrijeg vrela pojiili slatkim napitkom svetog nauka«, F. ŠANJEK, *Crkva i kršćanstvo u Hrvata (srednji vijek)*, izd. Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993., str. 121; usp. I. GUBERINA, »La formazione cattolica della Croazia«, u: *Croazia Sacra*, Miscellanea, izd. Officium libri catholici, Roma, 1943., str. 1-3.

Stepinčev stav o važnosti prvih veza Hrvata sa Svetom Stolicom i njezinoj odlučnoj ulozi u očuvanju i boljitku hrvatskog naroda nalazimo u pripremi proslave Svete hrvatske jubilarne godine 1940. o 1300-toj obljetnici pokrštenja Hrvata i njihovih prvih veza sa Svetom Stolicom, usp. *Papinski breve o izvanrednoj jubilejskoj godini*, u: KL 91 (1940.) 22, str. 257-258; *Okruznica o Jubileju br. 96/Pr.*, u: KL 91 (1940.) 22, str. 258-259; *Manifest hrvatskog katoličkog episkopata na hrvatski narod*, 6. veljače 1941., u: KL, 92 (1941) 11, str. 121-122; *Poslantica hrvatskog episkopata biskupima katoličkog svijeta*, u: KL, 92 (1941.) 12, str. 133-134.

¹¹ A. STEPINAC, »Zahvala za čestitke Prvostolnog kaptola prigodom imenovanja za nadbiskupa koadjutora, 3. lipnja 1934.«, u: KL, 85 (1935.) 23, str. 285: »Križ pak valja nositi prema pravilima kršćanske savršenosti ne samo patienter, nego i libenter et ardentier, a u savršenosti nisam još ni toliko napredovao, da bih ga nosio patienter, a kamoli još libenter et ardentier.« U pismu jednom franjevcu blaženi je Alojzije napisao 12. prosinca 1952.: »Preporučam se u sve-te molitve, da u nošenju svoga križa ne bih ostao kod prvoga stupnja – patienter – nego da bih zakoračio barem do libenter ako ne već i do ardentier, kao što je sveti Franjo i toliki njegovi sveti sinovi.«, CP, sv. XII, str. 170.

i pošao za Kristom tražeći Božje kraljevstvo i njegovu pravdu te izgubivši život pronašao ga je (usp. Mt 16, 24-25)¹².

Jakov Blažević, javni tužitelj u sudskom postupku protiv nadbiskupa Stepinca, na upit Postulatora Stepinčeve kauze: »Kako se osjećate pred činjenicom da će Crkva kardinala Stepinca proglasiti mučenikom?« odgovorio prepredenošću progonitelja: »Kako ćete vi to učiniti, kad prsta na nj nismo stavili!«

Sveti Augustin je zbilju mučeništva protumačio riječima: »Ne stvara mučenika izvršena kazna na smrt, već njezin uzrok!«¹³

Ovo dvadeseto stoljeće na osobit je način doba mučenika. Ne samo pogubljenih od poganske ruke daleko od Europe već od mržnjom zavedenih ideologa koji su najavili smrt Bogu u Europi, rasadištu kršćanstva, gdje je Krist u svojim učenicima iskusio plinske komore, trpio u nevino osuđenima na montiranim sudskim procesima, na ratnim, vojnim i prijekim sudovima bez parnica, bio ponižavan na sveučilišnim katedrama i proganjan u tolikim obespravljenim žrtvama totalitarnih sustava. U propovijedi na Staru godinu, 31. prosinca 1941. godine, nadbiskup Stepinac u Zagrebačkoj katedrali reče: »Komunizam je u ovih zadnjih dvadeset godina stavio sve svoje sile i neiscrpiva novčana sredstva u pokret, da ime Božje izbriše sa zemlje. Sa sveučilišnih katedra usađivalo se budućoj inteligenciji uvjerenje, da je natražnjak svaki onaj, koji još računa s imenom Božjim u javnom životu. S medicinskih fakulteta izlazili su liječnici u narod, koji su se sramili i spomenuti ime Božje, da ne bi obečastili 'znanost', ali se nisu sramili u ime 'znanosti' počinjati tolike zločine na nedužnoj djeci...«¹⁴

Isus Krist je proganjan i u osobi Alojzija Stepinca. O tome sam Blaženik veli: »Svi, koji pobožno hoće da žive u Isusu Kristu, trpjet će progonstvo (...) Ako dakle ljudi nepravedno sude o tebi, a pogotovo ako bi se desilo ikada, da budeš sudski osuđen radi tvoje vjernosti Kristu, raduj se i veseli se, jer Isus trpi u tebi! Onaj Isus, koji je trpio u sv. Petru, koji je trpio u Ivanu, koji je trpio u Jakovu, koji je trpio u Andriji, koji je trpio u ostalim svetim apostolima. Onaj Isus koji je trpio u milijunima svetih mučenika za vrijeme progona u rimskom carstvu; onaj

¹² Papa BENEDIKT XIV. je odredio: »Martyrium esse voluntariam mortis perpressionem, sive tolerantiam propter Fidem Christi, vel alium virtutis actum in Deum reatum.« (*De Servorum Dei Beatificazione et Beatorum Canonizatione*, LIII, c. 11, n. 1).

¹³ SVETI AUGUSTIN, *Enarrationes in Ps 34*; PL 36, 340.

¹⁴ A. STEPINAC, »Propovijed na Staru Godinu 1941.«, u: A. STEPINAC, *Propovijedi, govori, poruke (1941.-1946.)*, izd. Postulatora za kanonizaciju Sluge Božjega Alojzija Stepinca i AGM, Zagreb, 1996., str. 81-84.

Isus, koji trpi i danas u svima onima, koji su progonjeni radi vjere. A kad se s Isusom trpi, onda sve biva lako.»¹⁵

Od 8. svibnja 1898. do 25. ožujka 1924. proteklo je 26 godina Alojzijeve života. Na životno raskršće između sakramenata reda i ženidbe prispio je osvjeđoen kršćanskim načelima i sadržajima, kojima su ove riječi dovoljna paradigma: »Ja se smijem tim modernim nazovi-junacima, i muškim i ženskim, koji nemajući čvrste vjere padaju i pod najmanjim nepravilnostima. A kod nas je dovoljan jedan pogled na rassetog Spasitelja, i mi saviti od nepogoda života, opet s krepkim srcem i puni veselja stupamo dalje putem života.«¹⁶

Uočivši širenje protucrkvenih, protubožjih i bezbožnih ideja po djelovanju pojedinih hrvatskih političara, ideologa, intelektualaca, slobodnih zidara, komunisti i materijalista odlučio je, u skladu kršćanske gorljivosti, u 26. godini života »i posljednju kap krvi ako ustreba žrtvovati za pobjedu kršćanske misli u hrvatskom narodu, koji je već počeo izdisati pod uplivom materijalizma.«¹⁷

Za svećenika je zaređen 26. listopada 1930. Njegovi kolege rekoše da mu je »vjera njegova druga narav!« A ta se narav oblikovala prema pouci iz »Nasljeduj Krista«: »*Isusa ljubi i zadrži kao svog prijatelja, koji te neće ostaviti, makar te svi ostavili, i koji neće dopustiti, da na koncu propadneš.*«¹⁸

Tu svećeničku radost zadržao je vršeći i biskupsko poslanje u koje je uključen biskupskom posvetom u Zagrebačkoj katedrali 24. lipnja 1934. Reče: »*Moja je nakana i cilj čist. Slijediti nauku križa, te bez ikakvoga straha braniti katoličku istinu!*«¹⁹

I branio ju je prema napatku sv. Jeronima: »*Nudam crucem nudus sequar!*« – »*Kristov goli križ slijediti bez zemaljskih težnja, siromašan, gol.*«²⁰

Stepinac je bio djelo Božje Providnosti. Bijaše kršćanin sav predan u Božju volju kojom je jačao i povjereni mu Božji narod: »*Neka se prelije more na nas, neka se sruše bregovi, neka potamni ako hoće i sunce nad nama, naša vjera u Tebe, Gospode, i u pobjedu Tvojih načela, ostaje nepokolebiva, jer će sve proći, ali 'Ti ostaješ!'*«.

¹⁵ A. STEPINAC, *Katehetske propovijedi*, izd. Nadbiskupski Duhovni Stol u Zagrebu (pripremio N. BORIC), Zagreb, 1956., sv. II, str. 186s.

¹⁶ A. STEPINAC, »Pismo Mariji Horvat, 25. ožujka 1924.«, u: J. BATELJA, *Živjeti iz vjere. Duhovni lik i pastirska skrb kardinala Alojzija Stepinca*, izd. Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu, Zagreb, 1990., str. 64.

¹⁷ A. STEPINAC, »Pismo Mariji Horvat, 2. travnja 1924.«, u: J. BATELJA, *nav. dj.*, str. 81.

¹⁸ *Nasljeduj Krista*, II, 1-2.

¹⁹ A. STEPINAC, »Zahvala za čestitke Prvostolnog kaptola prigodom imenovanja za nadbiskupa koadjutora, 3. lipnja 1934.«, u: *KL*, 85 (1935.) 23, str. 285.

²⁰ S. BAKŠIĆ, *Konsekracijski dan msgra dra A. Stepinca*, u: *KL*, 85 (1935.), 26, str. 322.

Dok su drugi zdvajali uslijed osiromašenja kojim su komunisti htjeli slomiti Katoličku crkvu i zagospodariti njome on je zračio vedrinom svojstvenom Božjim ljudima: »*Neka nose i biskupski dvor i župne dvorove i crkve, ali duše nikada!*«²¹ Za nj bi, kao učenika Kristova »*bila vječna sramota i ljaga, da Crkvu Kristovu prodamo za nekoliko kuća, pa bile one baš i najljepše palače (...) Dominus providebit ('Gospodin će providjeti')*«.«²²

I. »QUO VADIS EUROPA?«

Suđenje koje je 1946. provedeno protiv nadbiskupa Stepinca i presuda izrečena 11. listopada 1946. naišli su na zgražanje i osudu slobodnoga svijeta. Nakon 2. svjetskog rata Europa je bila podijeljena između kapitalističkog Zapada i komunističkog Istoka. Dok je na Europskom zapadu Crkva moglo slobodno vršiti svoje poslanje, u zemljama pod komunističkom diktaturom, u »zemljama iza željezne zavjese«, priječene su i onemogućivane sloboda izražavanja, sudstva, izbora i vjeroispovijesti. U toj diktaturi, i njoj uprkos, Crkva šutnje je, zahvaljujući svojim mučenicima, doživjela urušavanje bezbožnog komunizma koji je u njoj podigao na tisuće kršćanskih svetaca i mučenika ali i slobodnije uvjete života.

U komunističkom progonu Katoličke crkve u 20. stoljeću zasjalo je svjedočanstvo Alojzija Stepinca kao vjerna Kristova učenika. To je svjedočanstvo doprinos evanđeoskog kvasca preporodnim snagama europske uljudbe. Stoga je i beatifikacija kardinala Stepinca poziv na ozdravljenje i procvat kršćanske kulture. Taj procvat je uvjet uspostave nove Europe. To je blaženi Alojzije izgovorio ovim riječima: »*Evropska kultura može ozdraviti samo pod uvjetom, da joj se vrati duša, da joj se vrati Isus Krist Bog!*«²³

Stepinčevo životno djelo i mučeništvo zalag su jedinstva Katoličke crkve i poziv na jedinstvo europskih naroda, koje on vidi jedino mogućim na temelju Kristova Evanđelja, kako je i napisao dr. Ivi Andresu iz sužanjstva 1955.: »*Što se tiče ujedinjenja Evrope, ja sam uvjeren, da će do toga jednog dana doći. To je postulat zdrave pameti, a događaji, u kojima živimo, to pospješuju. Hoću li ja to doživjeti, ne znam, ali želim, da takva Evropa, bazirana na principima Kristovog Evanđelja, donese definitivni mir čovječanstvu, koliko je na zemlji moguće.*«²⁴

²¹ A. STEPINAC, »Pismo vlč. Zvonku Starčeviću, Krašić, 12. siječnja 1959.«, u: *Pisma*, str. 315.

²² A. STEPINAC, »Pismo p. Ivanu Kukuli, provincijalu DI, Krašić, 16. siječnja 1959.«, u: *CP*, sv. XIV, str. 681–682, 682.

²³ A. STEPINAC, »Govor na radio Zagrebu, na Uskrsnj ponedjeljak 1939.«, u: *KL*, 90 (1939.) 15, 186.

²⁴ A. STEPINAC, »Pismo dr. Ivi Andresu, Krašić, 23. travnja 1955.«, u: *Pisma*, str. 124s.

Alojzije Stepinac je baština Europe. On je ljubavlju prema Bogu i bližnjemu u okolnostima kad su mnogi postupali s čovjekom kao da nije Božji stvor, da- pače, dijete Božje, već objekt, broj, sredstvo u namisli ideologa, ekonomista i ratnih pohotnika. »U njemu«, reče Ivan Pavao II., »kao da se spaja cjelokupna tragedija koja je pogodila hrvatsko pučanstvo i Europu tijekom ovoga stoljeća obilježena trima velikim zlima: fašizmom, nacizmom i komunizmom.«²⁵

U svojoj su srži ti sustavi isključivo materijalistički usmjereni, protuljudski i protubožji. Stepinac ih je opisao ovako: »*Rekao sam komunistima prigodom mo- ga procesa: 'Vi i nacisti ste dva rođena brata, samo vas boja razlikuje.*«²⁶

Stepinac je dobro poznao činjenice da je nijekanje povijesnosti Kristove osobe i otvorena borba protiv Boga koju su provodili komunisti jednako pogub- na kao i riječi Alfreda Rosenberga iz 1936., nacističkog ideologa, koji reče: »Tkogod prihvaća Bibliju kao riječ Božju duhovni je saveznik boljševizma.« Još javnost nema odgovora na pitanje, a postavlja ga i Stepinčeva beatifikacija: »Zašto je cenzura Kraljevine Jugoslavije priječila objavljivati u Hrvatskoj natpi- se o progonu Katoličke crkve u Njemačkoj i članke protiv rasističke teorije?«²⁷

Nadbiskup je na »prežalosnom procesu« jasno označio progonitelja Crkve. To je komunistička partija Jugoslavije²⁸. No, na pogubnost bezbožne ideologije blaženi je Alojzije ukazivao već davno prije toga sudskog postupka. U propovi- jedi održanoj u Glogovnici 15. kolovoza 1940., reče: »*Mi bismo bili izdajice svo- ga svetoga zvanja, kad bi se bilo laskanjima bilo prijeljama dali zavesti da ne kažemo svome narodu istine. A prava istina jest, da s komunistima nikada ne može biti suradnje, dok se ne odreknu svoje nauke (...) da se ime Božje i svaka uspomena na Boga istrijebi s lica zemlje.*«²⁹

²⁵ IVAN PAVAO II., »Govor u Mariji Bistrici, 3. listopada 1998.«, *nav. dj.*, str. 18.

²⁶ A. STEPINAC, »Osvrt na komunizam u Jugoslaviji i nagađanja za budućnost, Krašić 14. si- ječnja 1952.«, u: *CP*, sv. C, str. 820.

²⁷ Među drugima, zaplijenjen je cijeli uvodni članak koji je u skladu s »modernim Syllabusom« Svete Stolice osudio rasističku zabludu koja glasi: »Ljudske rase su (...) toliko različite da je najniža od njih od najviše dalje nego od najviše životinjske vrste.«; u ožujku 1938. cenzura je zabranila objaviti uvodnik u kojem je pisalo i ovo: »U svojem germanskom porijeklu počeli su gledati svoju snagu te razvili čitavu nauku o tome (...) Za katoličku štampu nema u Nje- mačkoj ni mjesta ni slobode! Strašno je, kad ti vežu ruke i usta, da se ne možeš braniti, dok istodobno drugi gaze tvoja prava, dok kleveću tebe i tvoje svetinje, dok ti djecu kvare i Bogu otuđuju. To je ropstvo.« Među dokumentima nadbiskupa Stepinca pronađeno je »*Najnovije pismo nizozemskog episkopata vjernicima*«, u hrvatskom prijevodu, u kojem nizozemski bi- skupi upozoravaju na sve veću bespravnost, na progona židovskih sudržavljana, progona čak do smrti, te na prisilno nametanje svjetonazora, koje se direktno protiv Evandjelju Isusa Krista, usp. *AP*, sv. CVIII, str. 3175-3176.

²⁸ A. STEPINAC, »Govor na sudu, 3. listopada 1946.«, u: *Propovijedi*, str. 286.

²⁹ A. STEPINAC, »Propovijed u Glogovnici, 15. kolovoza 1940.«, u: *KL*, 91 (1940.) 34, str. 401.

Premda se redovito šuti, činjenica je da je nakon 2. svjetskog rata komunizam nastupio kao »protubožji sustav i da je Crkvu Katoličku držao za svog najvećeg neprijatelja kojeg treba uništiti.«³⁰

Prema svjedočanstvu »Crne knjige o grozovitostima komunističke vladavine u Hrvatskoj«³¹, dokumenta nastalog u Zagrebu u proljeće 1946. godine, saznajemo: »Čitav hrvatski narod nakon oslobođenja iz Hitlerove tamnice zapao je u novu tamnicu, gdje vlada neprispodobivo pooštreni fašistički kurs. Jedan je okupator protjeran, a drugi je došao. Jedan je oblik fašizma zamijenjen novim.«³²

Za razumijevanje prilika u kojima se zatekla Katolička crkva nakon dolaska na vlast komunističke partije dobro se prisjetiti činjenica navedenih u Pastirskom pismu koje su s Biskupske konferencije javnosti uputili biskupi Jugoslavije 20. rujna 1945.: »Bila su ubijena do tada 243 svećenika, 169 zatvorenih po zatvorima i logorima, 89 nestalih; ukupno 391. K tome treba pribrojiti 19 bogoslova, 3 brata redovnika i 4 redovnice.«³³ Osim toga ubijen je dubrovački biskup Josip Carević, od posljedica tamnice umro biskup križevački Janko Šimrak, mons. Vovk, ljubljanski administrator, poliven benzinom i zapaljen, zatvoreni biskupi: Srebrenić, Bonefačić, utamničeni biskupi Čule, Čelik, Čekada³⁴.

Značajno je za razumijevanje tih prilika i ovo svjedočanstvo našeg Blaženika: »Ivan Krajačić, ministar unutarnjih poslova u Zagrebu, poznat kao mrzitelj Crkve i osobito svećenika (...) hvalio se da je vlastitom rukom u španjolskom građanskom ratu ubio mnogo svećenika. Eto, takve ljude imamo za ministre u komunističkom režimu.«³⁵

Ovo je bio stav blaženog Alojzija: »Bez ikakva krzmanja položiti život za Crkvu«³⁶, kako je i rekao u Glogovnici 15. kolovoza 1940.: »*Ne mogu nas i na čas pokolebati u našem djelovanju njihova prijeteca pisma, koja ne rijetko pri-*

³⁰ Usp. CP, sv. XCIX, str. 464.

³¹ Usp. CP, sv. CII, str. 1348-1380.

³² Usp. CP, sv. XII, str. 1376.

³³ A. BENIGAR, *Alojzije Stepinac – hrvatski kardinal*, izd. Glas Koncila i Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1993., str. 500.

³⁴ Usp. A. BENIGAR, *Alojzije Stepinac – hrvatski kardinal*, nav. dj., str. 501s.; »*Positio super martyrio – Beatificationis et canonizationis Servi Dei Aloysii Stepinac*«, nav. dj., sv. I, str. 289s.

³⁵ A. STEPINAC, »Pismo Josipu Hurleyu, upravitelju apostolske nuncijature u Beogradu, Krašić, 27. svibnja 1946.«, u: CP, sv. XXXVI, str. 22; »Taj ministar hvali se, da je u Španjolskoj poklao stotine svećenika!«, *Crna knjiga ...*, nav. dj., str. 1370.

³⁶ Usp. »*Pismo svjetovnom Institutu 'Suradnice Krista Kralja'*«, bez datuma, u: *Positio super martyrio – Beatificationis et canonizationis Servi Dei Aloysii Stepinac*, nav. dj., sv. III, str. 1352.

mamo, što nas tobože čeka, kad oni dodu na kormilo. Mi im poručujemo, da ih se baš ništa ne bojimo, držeći na umu opomenu Krista Spasitelja: 'Ne bojte se onih koji ubiju tijelo, ali duše ne mogu ubiti.' (Mt 10, 28)»³⁷

Krist u bratu čovjeku – Razaznajemo li govor Duha u Stepinčevu životu? Možda je najsjanija sastojnica njegove duhovnosti u djelo proveden Isusov poticaj učenicima: »Misereor turbae – žao mi je naroda.« (Mt 15, 32) i »Zaista vam kažem, što god ste učinili jednome od ove moje najmanje braće, meni ste učinili.« (Mt 25, 40)

Zastupajući ljudska prava pred ovozemaljskim diktatorima, zastupao je Božja prava, prava same Crkve. Reče: »*Za nju je čovjek jednako Crnac iz centralne Afrike kao i Evropejac. Za nju je kralj kao čovjek u kraljevskoj palači upravo tako čovjek kao i zadnji siromah i ciganin pod šatorom. Ona među njima ne pozna bitne razlike kao čovjeka. Jedan i drugi imadu neumrlu dušu, jedan i drugi su istog kraljevskog podrijetla, vukući svoju lozu od Boga Stvoritelja.*«

Crkva uči da je mučeništvo najveći čin ljubavi, najodličniji put do svetosti, jer u svemu slušajući Očevu volju mučenik se posvećuje slavi Božjoj i službi bližnjemu³⁸. Slijedeći Krista sve do dragovoljnog žrtvovanja života on više nego ikoja druga osoba, biva posvećen i pridružen Utjelovljenoj Riječi i preobražen u sliku svoga Učitelja.

Alojzije Stepinac se kao tumač božanske istine i zastupnik evanđeoske pravde istinski suživljao s tjeskobama siromaha, ranama bolesnika, mukama patnika, neizvjesnošću obespravljenih, osamljenošću zatvorenika, smrtnim strahom prognanika i s pravom na život začetih ljudskih bića.

Govoreći na Zagrebačkoj radio postaji prigodom tjedna za »Zimsku pomoć«, 3. siječnja 1941. progovorio je proročke i optužujuće riječi: »Crkva s Kristovim razumijevanjem nastavlja djelo božanskog Samaritanca. Nju boli, kad mora gledati svoju vlastitu djecu, braću i sestre Kristove po gradskim periferijama, po selima i gradovima naših pasivnih krajeva, kako se pate bez ogrjeva, bez odjeće, bez hrane. Crkvu to boli, jer trpe uda Kristova, članovi mističnog tijela Kristova. Crkvu to boli, jer gleda u tome grubu povredu socijalne pravde, jer vidi kako se često plaštem lažne ljubavi nastoji prikriti golotinja ranjene socijalne pravednosti (...) Zaista nije pravo, da radnik prima kao milostinju ono, što mu pripada po pravu. Niti se može oteti dužnostima pravednosti malenim darovima

³⁷ A. STEPINAC, »Propovijed u Glogovnici, 15. kolovoza 1940.«, u: *KL*, 91 (1940.) 34, str. 401.

³⁸ Usp. *Lumen Gentium*, br. 40.

*milosrda (...) Ljubav, koja uskraćuje radniku zasluženu plaću, nije ljubav, nego isprazno ime i lažan lik ljubavi.*³⁹

Tražeci poticaj iz ove beatifikacije, kako »preoblikovati duše«, ne možemo ne uvidjeti poruku za pastoral obitelji, nezaposlenih, zatvorenika, sveučilišne mladeži. Svekoliko Stepinčevo pastoralno djelovanje bilo je usmjereno na uklanjanje vjerskog neznanja u narodu. Treba istaknuti njegov trinom: vjeronauk (katekizam), tisak, karitas! To su uočili već njegovi komunistički suvremenici. Reče mi Jakov Blažević: »Tražio sam uvijek da ljudi koji postaju članovi Komunističke partije upoznaju metode katoličke apologetike, povijest i dogmu. Samo tim sredstvima možemo tući Crkvu!«

S koliko je osobne radosti i ohrabrenja za sustolnike nadbiskup Stepinac sjeo za stol pripremljen »ex caritate« za 250 nezaposlenih radnika⁴⁰, pohađao sveučilišnu mladež držeći joj predavanja, dijeleći pričest zanjući da je mladež »uzdanica naroda i Crkve«.

Ljubav prema Kristu, prognaniku i stradalniku u milijunima žrtava 2. svjetskog rata Stepinac je očitovao rječju i djelom.

Nakon brojnih akcija dobrotvornosti u korist prognanih Židova koji su se već 1936. obratili za pomoć nadbiskupu zagrebačkom Alojziju Stepincu, početkom 1939. Zagrebom su dijeljeni letci, koji su u hrvatskom izvorniku i njemačkom prijevodu bili dostavljeni SS-komandi u Beču i Grazu, a bili su prožeti otvorenom prijetnjom nadbiskupu Stepincu: »I kao što je Isus Krist bičem istjerao Židove iz hrama Božjeg, tako će i u novom duhu preporođeni narodi istjerati iz svojih sredina sve nenacionalne ili nekrštene, nosili na grudima potajno Davidovu Zvijezdu ili javno svećenički ornat.«⁴¹

Farizeji su Isusu prigovarali da se druži s carinicima i grešnicima (usp. Lk 15, 1) Nadbiskupu Stepincu su komunistički revnosnici prigovarali da se družio s izdajicama naroda. U istražnom postupku, kod prvog uhićenja, 20. svibnja 1945., on sam je posjete nosiocima vlasti u NDH opisao ovim riječima: »*Redovito posjeta je bila za logoraše, osuđenike, nearijevece i mješovite brakove (...). Ja sam Paveliću rekao: Vi znadete da je Crkva bila najodlučniji protivnik toga rasiističkog zakona i da je prošla pravu kalvariju radi toga zakona u ove četiri go-*

³⁹ A. STEPINAC, »Govor nadbiskupa Stepinca na radiju prigodom tjedna za 'Zimsku pomoć', Zagreb, 3. siječnja 1941.«, u: *KL*, 92 (1941.) 2, str. 13.; Alojzije se oslanja na nauk pape Pija XI. iznesen u enciklici »*Divini Redemptoris*«.

⁴⁰ To su radnici koje je okupljao isusovački svećenik p. Stjepan Poglajen. Dana 13. ožujka 1939. blaženi Alojzije im je podijelio uskrsnu Pričest, usp. A. STEPINAC, *Dnevnik*, nav. dj., sv. III, str. 16.

⁴¹ »Zagrebački nadbiskup sakuplja novac za Židovske izbjeglice (potpisao: Hrvat nacionalista), u Zagrebu januara 1939.«, u: *AP*, sv. C, str. 708-710.

dine zaštićujući ljude pogođene tim zakonom. Ja Vas molim da smjesta dokinete tu sramotu, koja sigurno nije nikla iz hrvatske duše. De facto je zakon bio odmah dokinut i kod toga razgovora mi je sam spomenuo i rekao ovo: 'Jasno je, konačno i moja supruga nije čiste arijske rase, pa prema tome nije taj zakon izašao po našoj zamisli i volji.' A tako je bilo više drugih stvari gdje su Nijemci jednostavno diktirali. To iznosim kao moje objektivno opažanje, a ne možda kao simpatizer, ustaškog pokreta, jer mu nisam nikad pripadao, pa nisam čak položio niti Poglavniku prisege kao državnom poglavaru.«⁴²

»I moje intervencije, reče, u mnogim slučajevima bile su bezuspješne, jer je presija tih tajnih krugova Gestapoa bila svemoćna.«⁴³

Službeni izvori njemačkih obavještajnih službi u NDH govoreći o nadbiskupu Stepincu napominju da je on »Judenfreund!« »Germanofob!«, »i on će svom snagom zaštititi Židove«⁴⁴. Atentat koji je protiv nadbiskupa Stepinca trebala izvršiti grupa okupljena oko Viktora Tomića zapriječen je u zadnji tren. Izvjestitelj njemačke tajne službe je pribilježio: »Po naređenju sa višeg mjesta treba da se pričeka.«⁴⁵

O pomoći i zaštiti koju je nadbiskup Stepinac pružao svim ratnim stradalnicima kojima je mogao pružiti pomoć ili zaštitu svjedoči i izvješće Ministarstva unutarnjih poslova NRH upućeno Aleksandru Rankoviću, ministru unutarnjih poslova ondašnje Jugoslavije, koji je bio zapovijedio da se uhiti nadbiskupa Stepinca i da se dokaže njegova suradnja s »ustašama«. Nakon što je nadbiskup Stepinac doista uhićen, pritvoren i saslušan, izvjestitelj je zapisao: »Istraga protiv Stepinca nije urodila onim rezultatima koji bi ga mogli kompromitirati u onoj mjeri da bi se ga moglo eliminirati kao izrazitog ustaškog saradnika.«

Prikazujući zatim rezultate istrage o karitativnoj djelatnosti nadbiskupa Stepinca, isti izvjestitelj svjedoči: »Još za vrijeme stare Jugoslavije 'Karitas' je vodio akciju za pomaganje izbjeglih Židova i intelektualaca iz Austrije i Njemačke.

⁴² Zapisnik sastavljen 20. svibnja 1945. o saslušanju Preuzvišenog Gospodina Nadbiskupa Zagrebačkog Dr. Alojzija Stepinca, AP, sv. XCIII, str. 4390. Prigodom istražnog postupka pred samo suđenje, 19. rujna 1946., nadbiskup Stepinac reče: »Ne stoji da je prva ustaška vlada položila prisegu na moje ruke.« Zapisnik sastavljen 19. IX. 1946. g. kod Javnog Tužništva Narodne Republike Hrvatske, AP, sv. LXIV, str. 475.

⁴³ Zapisnik sastavljen 20. svibnja 1945. o saslušanju Preuzvišenog Gospodina Nadbiskupa Zagrebačkog Dr. Alojzija Stepinca, AP, sv. XCIII, str. 4391.

⁴⁴ Usp. Hrvatski Državni Arhiv (HDA) – fond Ministarstva Unutarnjih Poslova, Br. 013, 0/65, fascikl 42: »Da aber Erzbischof Stepinac als grosser Judenfreund bekannt ist, kann ohne weiteres angenommen werden, dass er sich im vollen Umfange für die Juden einsetzen wird.«

⁴⁵ HDA, kut. 122/Hans Helm, KNJIGA XXI, str. 180. Arhiv Hansa Helma policijskog atašea pri njemačkom poslanstvu u Zagrebu za NDH-a koja sadrži razne prepiske i izvještaje s ostalim ustanovama »RSHA« – /Reichsicherheitshauptamt/ takozvani Državni glavni ured sigurnosti Njemačke; usp. Globus, Zagreb, 14. travnja 1995., br. 227, str. 10-13, 11.

Na inicijativu Stepinca zagrebački Židovi sakupili su preko milijun dinara⁴⁶ za te izbjeglice koji su bili kasnije razasrani u Englesku, Ameriku, Švicarsku i Španiju (mobilizacija za I. S.). U početku okupacije i prvih većih progona Srba od ustaša, Karitas je pomagao i neke Srbe kao i Židove. Kasnije je preuzeo brigu za srpsku djecu čiji su roditelji stradali.⁴⁷

Sva ta dokumentacija, dakle početkom lipnja 1945., predana je javnom tužiocu Jakovu Blaževiću u vidu pripreme i montaže sudskog postupka protiv nadbiskupa Stepinca koji postupak će otpočeti konačnim uhićenjem tek 18. rujna 1946.

»*Quo Vadis Europa?*« Zar je moguće na ponavljanju lažnih optužbi i prikrivajući Stepinčeva djela ljubavi graditi jedinstvenu, novu, pravednu Europu? Sveci su uvijek bili savjest čovječanstva. Beatifikacija Alojzija Stepinca to potvrđuje.

II. »QUO VADIS ECCLESIA?«

Uzdignuće na čast oltara zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca je povijesni događaj za Katoličku crkvu uopće i osobite važnosti za Katoličku crkvu u hrvatskom narodu. Njegova je beatifikacija za našu Crkvu to važnija što je on svojom žrtvom spasio vanjsko jedinstvo Crkve s Rimom, i unutarnje sačuvavši je slobodnom pred presizanjem komunističkog režima. Njegova beatifikacija je provjera, prema riječima Pavla VI., izrečenih u enciklici »*Ecclesiam suam*«⁴⁸, koliko Crkva, osobito Crkva u Hrvata hoda »u skladu s voljom Krista Gospodina« i to u svijesti o samoj sebi, na moralnom području koje uključuje asketsku, praktičnu i kanonsku obnovu, da bi Crkva bila »čista, sveta, jaka i autentična«, te u apostolskom djelovanju »usred konkretne i raznolike složenosti suvremenog svijeta«⁴⁹ i društvenih prilika u kojima djeluje.

Ta je beatifikacija memento našoj Crkvi! Dok ga je Papa povjerio našem »sjećanju«, obvezao nas je da poradimo kako bi na čast oltara bili uzdignuti i »drugi pastiri i obični vjernici, muževi i žene (...), koji su uza nj, da bi sačuvali jedinstvo Crkve i branili njezinu slobodu, prihvatili da zajedno s njim plate teški danak tamnice, zlostavljanja, pa čak i krvi«⁵⁰.

⁴⁶ Taj novac sakupili su na poticaj nadbiskupa Stepinca imućniji katolički Židovi, ali i hrvatski katolici kad je Nadbiskup tu pomoć izričito zamolio.

⁴⁷ »Predmet: Elaborat o Alojziju Stepincu«, u: CP, sv. XCIII, str. 4401-4402.

⁴⁸ PAVAO VI, *Ecclesiam suam*, (6. kolovoza 1964.), izd. Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1979.

⁴⁹ »Popratna riječ pape Pavla VI., uz encikliku *Ecclesiam suam*«, u: Papa PAVAO VI., *Ecclesiam suam*, nav. dj., str. 10.

⁵⁰ IVAN PAVAO II., »Govor u Mariji Bistrici, 3. listopada 1998.«, u: IVAN PAVAO II., *Bit ćete mi svjedoci*, nav. dj., str. 16-17; 19.

Stepinčeva beatifikacija je događaj za Crkvu – »Extra Ecclesiam nulla salus«, izvan Crkve nema spasenja⁵¹. Alojzije Stepinac je živio za Crkvu. Ona je za nj božanska ustanova, Božje djelo. U njoj je Isus Krist nazočan i djelatan i jamac njene postojanosti. Samo je on zalag njene slobode, njenih istina i njene uredenosti.

Za vrijeme istražnog postupka, prije ulaska u dvoranu sudnice blaženi je Alojzije dao izjavu u kojoj reče: *»Katolička Crkva ne pozna diktata, ali pozna poštene i iskrene sporazume (...) Mogu biti ja osuđen, što me malo dira. Mogu biti osuđeni i drugi biskupi. Mogu biti poubijani još toliki svećenici ili vjernici, stvari se neće popraviti, nego samo pogoršati i dovesti sasvim sigurno do potpunog rasula (...) Ako mi nećete dati pravo vi u ovome što navodim, dat će mi povijest (...) Iza katoličke Crkve stoji konačno Krist njezin ugaoni kamen o kojem je pisano: 'Ko padne na ovaj kamen, razbit će se i na koga on padne, smrvit će ga' usp. Mt 21, 44).«⁵²*

U završnoj riječi na sudu, 3. listopada 1946., on nije branio sebe, već Crkvu koju je Krist utemeljio, a *»u školskim udžbenicima tvrdite, protivno od svih dokaza povijesti, da Isus Krist nije postojao. Znajte, Isus Krist je Bog! Za Njega smo spremni umirati, a danas je nauka to, da on uopće nije postojao!«⁵³*

Značajna je izjava jugoslavenskog komunističkog prvaka o Stepincu: *»On je sigurno čovjek jaka i čista karaktera (...) da je proglasio hrvatsku crkvu, mi bismo ga digli do neba.«⁵⁴*

A Stepinac je 14. siječnja 1952. napisao: *»Oni bi željeli nacionalnu Crkvu, Crkvu po uzoru ruske, kojom zapovijeda Staljin. Takvoj Crkvi oni bi rado dali subvencije, plaće, vratili i posjede, nju bi oni slavili u novinama, i koješta drugo. Ali je pitanje, da li bi takova Crkva zasluživala uopće ime Crkve Kristove?«⁵⁵*

⁵¹ A. STEPINAC, »Pismo svjetovnom Institutu 'Suradnice Krista Kralja'«, bez datuma, u: AP; usp. *Positio super martyrio – Beatificationis et canonizationis Servi Dei Aloysii Stepinac*, nav. dj., sv. III, str. 1352.

⁵² A. STEPINAC, *Propovijedi, govori, poruke (1941.-1946.)*, nav. dj., str. 281.

⁵³ *Isto*, str. 286.

⁵⁴ A. BENIGAR, *Alojzije Stepinac hrvatski kardinal*, nav. dj., str. 590.

⁵⁵ A. STEPINAC, »Osvrt na komunizam u Jugoslaviji i nagađanja za budućnost, Krašić 14. siječnja 1952.«, u: CP, sv. C, str. 829. U svom odlučnom stavu u obrani slobode Crkve pred preznanjem komunističkih vlastodržaca blaženi se Alojzije nadahnjivao na biblijskoj poruci: *»Bolje nam je u boju izginuti nego da gledamo zlo svog naroda i svojih svetinja. Bit će onako kako Nebo hoće.«* (1 Mak 3,59-60), usp. nav. mj., str. 826.

On je svjesno branio jedinstvo Katoličke crkve. U toj obrani ustrajao je do smrti. Dapače, ta ga je obrana dovela do prijevremene smrti. To je on sam 1958. naznačio ovim riječima: »*Moje zdravlje je i danas još slabo i tko zna hoću li se ikad pravo oporaviti. Međutim Vi znadete vrlo dobro, da se naša Crkva ne upire na ljude (i ako su potrebni) nego na Krista Gospodina, koji nikad neće zatajiti. On preko svoga Namjesnika upravlja kormilom ladjice svoje Crkve i nikakve bure ni oluje neće je potopiti. Prešao je narod Božji sretno preko Crvenoga mora, pa će sretno i preko oceana crvenog marksizma pod Njegovim vodstvom.*«⁵⁶

U oporuci, koju je napisao 28. svibnja 1957., pozvao je vjernike na vjernost nasljednicima Svetoga Petra: »*Gdje je Petar, tamo je i Crkva Kristova. Ostanite dakle, dragi moji dijecezani, pod svaku cijenu, pa ako treba i uz cijenu života, vjerni Crkvi Kristovoj, koja ima na čelu Petra, Papu za poglavara (...) Vjernost dakle do groba Crkvi Katoličkoj!*«⁵⁷

Na progonstva protiv Crkve i njegove osobe blaženi je Alojzije mirno odgovarao: »*Stojmo čvrsto do kraja uz svoju Crkvu, kakovu nam je Krist ostavio. Od svog osnutka ona sjaji kao sjajno sunce na nebu i sjati će do kraja. A veli neka njemačka poslovice: 'Wer die Sonne hat, braucht nicht nach den Sternen zu fragen'. Najmanje pak za crvenima.*«⁵⁸

Nije se radilo o pukom radikalizmu već o svjesnom i odlučnom hodu za Isusom Kristom, sve do blažene smrti u sužanjstvu u Krašiću, 10. veljače 1960. Iz te evanđeoske svijesti vodio je Crkvu u Hrvata i kajao se za moguće propuste tražeći oprostjenje: »*Ja sam spreman umrijeti ne samo za Crkvu općenito uzevši, već, s milošću Božjom, za svaki kanon Crkvenoga Zakonika Svete Crkve Božje (...) Ako sam, stoga, u bilo čemu pogriješio, učinio sam to po ljudskoj slabosti, pritiješnjen golemim brigama i poslovima i slijeva i s desna. Stoga preponizno*

⁵⁶ A. STEPINAC, »Pismo p. Stanku Baniću OFM, Krašić, 21. kolovoza 1958.«, u: *Pisma*, str. 297.

⁵⁷ *Pisma*, str. 243s.; »*Izdržat ćemo uz Božju pomoć i molitve vjernika i umrijeti za Božju stvar. Rado dajem ovaj kukavni život, samo da živi i napreduje Božja stvar!*«, VJD, sv. II, str. 218s. (20. lipnja 1954.); usp. nav. mj., str. 184; sv. III, str. 62. Dana 23. travnja 1954. blaženi je Alojzije izjavio: »*Sve naime više mislim, da od mene traži žrtvu života. Rado ga dajem, samo neka živi i napreduje Crkva Božja.*«, VJD, II, str. 184. (23. travnja 1954.); češće je običavao reći: »*Kad bih mogao dao bih i stotinu života samo da živi Crkva Božja!*«, A. BENIGAR, *Alojzije Stepinac hrvatski kardinal*, nav. dj., str. 697.

⁵⁸ A. STEPINAC, »Pismo Prvostolnom kaptolu u Zagrebu, Krašić, 4. siječnja 1957.«, u: *CP*, sv. XIII, str. 453; usp. *Positio super martyrio – Beatificationis et canonizationis Servi Dei Aloysii Stepinac*, nav. dj., sv. III, str. 1337.

molim, da mi Sveti Otac oprost, da bih, bude li potrebno, mogao umrijeti za Svetu Crkvu i čiste savjesti pošao s ovoga svijeta.»⁵⁹

Stepinčevo proglašenje blaženim je oživljavanje slike Isusa Krista Dobroga pastira. Alojzije je i kao svećenik i kao biskup bio duboko svjestan da je pastir besmrtnih duša. Zato je njegovo uzdignuće na čast oltara poticaj za duhovnu obnovu i duhovni preporod naroda. Bitne su bile ove okosnice njegove pastirske službe: Dobro organizirana i vođena Katolička akcija te staleška katolička društva i udruženja, dovoljan broj pastoralnih središta, uređenje i posjećivanje marijanskih svetišta, osobito Marije Bistrice »kao vrelo moralnog preporoda hrvatskog naroda« i svetišta Predragocjene Krvi Kristove u Ludbregu, obavljanje osobnih duhovnih vježbi za sve krštenike a ne samo ređenike, župne i staleške misije, osjećao je potrebu za podignućem 40 domova za duhovne vježbe hrvatske mladeži – nažalost, nemamo niti jednoga s isključivo tom namjenom, osnivanje samostana i promicanje redovničkog života, borba protiv kletve, evangelizacija širenjem tiska, osobito katoličkog dnevnika, katehizacijom, propovijedanjem, osnivanjem katoličkih škola i dobrotvornih ustanova. Njegova je želja bila da sav život bude prožet duhom Kristovim.

Bliz svećenicima – Govoreći o Stepincu Petrovi su nasljednici redovito rabili evandeosku sliku Krista, Dobroga Pastira, koji život polaže za ovce. Takav bijaše prema svećenicima: »Kao biskup želim da budem kao pravi otac.«⁶⁰ Zato on moli i žrtvuje se da svećenici budu »jedno srce i jedna duša« (...) borci Kristovi, izvan i iznad svake stranačke politike, jer »svećenik, koji je na svom mjestu, politički najviše čini za svoj narod. On čini više nego svi političari!«⁶¹ Svećenik je »vojnici Kristov«. A Krist dođe oganj baciti na zemlju i želi da plane (usp. Lk 12, 49) zato Kristov poslanik ne može stajati skršenih ruku, nego mora izgarati bijući bojeve Božje.

⁵⁹ »*Ut dixi ... paratus sim mori non tantum pro Ecclesia in genere, sed cum gratia divina etiam pro quacumque paragrafo Codicis Sanctae Ecclesiae Dei ... Si ergo erravi in aliqua re, erravi ex fragilitate humana, oppressus, ut dixi, tot curis et laboribus, circumdatus insidiis inimicorum a dextris et a sinistris. Rogo ergo humillime, ut Beatissimus Pater omnia mihi ignoscere velit, ut, si necessarium erit mori pro Sancta Ecclesia, pura conscientia hunc mundum relinquere possim.*« (»Pismo mons. Silvia Oddia, otpravnika poslova u Apostolskom veleposlanstvu u Beogradu, Beograd, 12. travnja 1952., mons. Domenicu Tardiniu, tajniku Kongregacije za izvanredne vanjske poslove Svete Stolice«, u: *Positio super martyrio – Beatificationis et canonizationis Servi Dei Aloysii Stepinac*, nav. dj., sv. I, str. 445.)

⁶⁰ VJD, sv. II, str. 230.

⁶¹ VJD, sv. IV, str. 87s.; usp. nav. mj., sv. II, str. 10.

Značajne su riječi blaženoga Alojzija o svećeničkoj gorljivosti: »*Koji sam ne gori taj ne može ni druge zapaliti.*«⁶² Izgovorio ih je i svome rođaku koji je razmišljao o svećeništvu: »*Bolje biti dobar kršćanin, nego zao svećenik!*«⁶³ Bio je naime osvjedočen u ovo: »*Nije dosta biti svećenik, već je važno biti dobar svećenik.*«⁶⁴ Njegova je opomena da se dar svećeništva ražaruje vjernošću i zahvalnošću, jer nitko nije zaređen svojom zaslugom. »*Milošću Božjom jesam to što jesam!*« (usp. 1 Kor 15,10) *Tako bi morao govoriti svaki svećenik!*«⁶⁵

Stoga je očinskom pomnjom, u svjetlu vjere, u svećeniku gledao »Boga sakrivenoga«. I da sa svojim klerom ostavri sakramentalno jedinstvo ljubavi molio je: »*Isuse (...) daj da se i mi najprije posvetimo kao i Tvoji apostoli, pa da posvećujemo duše, koje si Ti otkupio.*«⁶⁶

Vir eucharisticus – A otkupljenje izvire iz Kristove euharistijske žrtve. Alojzije nas na to upućuje riječima: »*Ako se može naći raj na zemlji, nalazi ga svećenik u svetoj Misi.*«⁶⁷

Za nj je Euharistija »*najvažnije i najmoćnije sredstvo za osvojenje svijeta, za posvećenje duša, za procvat naših obitelji, za spas naše mladeži.*«⁶⁸

Duhovni preporod naroda provodio je po slavljenju krajevnih Euharistijskih kongresa. Znakovit je onaj održan 23. kolovoza 1935. u Čakovcu gdje je, po svojoj prilici po prvi put očitovao da je čovjek čiste savjesti, a napadnut od komunističkih aktivista. Dr. Josip Hrnčević, javni tužitelj Jugoslavije i sastavljač njegove optužnice stajao je tik uz oltar i sigurno upamtio ove Stepinčeve riječi: »*Naši euharistijski kongresi postali su pravi trn u očima protivnika katolicizma. Oni bi u njima silom htjeli naći ono, čega u njima nema, da nas katolike i nas biskupe mogu onda denuncirati i prikazati kao bundžije i protivnike države. Mi kratko odgovaramo, da se izazivati nećemo dati, da ćemo sačuvati potpuni mir i priseb-*

⁶² A. STEPINAC, »Govor sudionicima đlačkog tečaja u Mokricama, 5. srpnja 1939.«, u: *HS*, br. 155 (9. srpnja 1939.), str. 11.

⁶³ »Svjedočanstvo s. M. Magdalene Mrzljak«, u: J. BATELJA, *Živjeti iz vjere...*, nav. dj., str. 181; VJD, sv. II, str. 167s.

⁶⁴ A. STEPINAC, »Pismo mladomisniku Matiji Burji, Krašić, 4. siječnja 1957.«, u: *AP*, ...

⁶⁵ A. STEPINAC, »Pismo dr. Stjepanu Bakšiću, generalnom vikaru Nadbiskupije zagrebačke, Krašić, 1954.«, u: *Pisma*, str. 103.

⁶⁶ J. BATELJA, *Živjeti iz vjere ...*, nav. dj., str. 112.

⁶⁷ A. STEPINAC, »Pismo kolegama u Germansko-Ugarski Zavod u Rimu, Zagreb, 18. rujna 1931.«, u: *CP*, sv. XI, str. 74; usp. *Positio super martyrio – Beatificationis et canonizationis Servi Dei Aloysii Stepinac*, nav. dj., sv. I, str. 147.

⁶⁸ A. STEPINAC, »Pismo vlč. Vinku Komeričkom, župniku i dekanu u Desiniću, Krašić 1. veljače 1957.«, u: *Doc. Process. XIII.*, str. 462.

nost duha, jer je naša savjest čista (...) Glavno je, da mi ostajemo postojano uz vječna Kristova načela i uz svoj narod.»⁶⁹

Poruka njegove beatifikacije je »da sveto činimo svete čine«, osobito slaveći Euharistiju. Reče: »Središte naše pobožnosti kao i glavni predmet naše ljubavi mora biti Isus Krist u presv. Oltarskom Sakramentu. Pobožnost prema presv. Euharistiji je najmoćnije i najsigurnije sredstvo za obnovu župe. Nikada naima neće u župi procvasti pravi kršćanski život (...) ako se srca ljudska ne griju na vatri ljubavi presv. Srca (...) pod skromnim prilikama kruha.«⁷⁰

Pronositelj Bogorodičine slave – Znakovite su ove Stepinčeve riječi: »*Bog mi je dao milost, da od svoje mladosti nikada nisam zapustio pobožnost Blaženoj Djevici*»⁷¹ (...) »*u čijem se krilu utjelovio Sin Božji 'factus oboediens usque ad mortem, autem crucis!'*»⁷²

Imajući na umu da mučenik, svjedok Kristov, to nije samo ispovješću vjere, već svojim životom i svojom smrću, nalazim marijansku sastavnicu Stepinčeve duhovnosti upravo u dosluhu s njegovom kristologijom. Presveta je Bogorodica uključena u djelo otkupljenja i tom djelu ostala vjerna usque ad mortem. Rabeći Djevičinu poslušnost Božjem djelu otkupljenja čovjeka i potpunu osobnu prvrženost tom događaju, prispio je k osvjedočenju da »*svuda procvate svetost, gdje se dođe u dodir s Marijom, Majkom Božjom*»⁷³ i zaključka koji nas učvršćuje u pravovjerju i potrebi pobožnosti Majci Otkupiteljevoj, jer »*Krist i Marija ostaju združeni zauvijek*»⁷⁴. I u oporuci nas je zadužio na čašćenje Bogorodice, jer: »*Tko časti mater svoju, sabire blago*« (Sir 3,4).⁷⁵

Čovjek Biblije! Blaženi Alojzije Stepinac bijaše čovjek Biblije. Stoga je njegova beatifikacija i poziv na prisjećanje te značajke njegove osobnosti i du-

⁶⁹ Hrvatska Straža (Tjednik), br. 36 (1. studenoga 1935.), 3.

⁷⁰ A. STEPINAC, »Okružnica o osnivanju 'Društva Presvetog Oltarskog Sakramenta'«, u: *KL*, 87 (1936.) 13, str. 162.

⁷¹ VJD, sv. I, str. 127, usp. J. BATELJA, *Najljepše Mariji. Misli blagopokojnog kardinala-nadbiskupa Alojzija Stepinca o štovanju Majke Božje*, izd. Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu, Zagreb, 1990., str. 12.

⁷² A. STEPINAC, »Marija i svećenik današnjice, pismo svećenicima za rekolekciju u Remetama u srpnju 1954.«, u: *Pisma*; str. 66s.

⁷³ A. STEPINAC, *Sveci osobiti štovatelji Marijini*, nav. dj., str. 21; usp. *Marija Posrednica milosti*, nav. dj., str. 6, 43, 194, 223-224.

⁷⁴ *Marija Posrednica milosti*, (pripremio N. BORIĆ) izd. Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu, Zagreb, 1956., str. 14; »Gdje cvate prava pobožnost prema Majci Božjoj, možemo biti sigurni i o čistoći vjere Kristove!«, nav. dj., str. 124.

⁷⁵ A. STEPINAC, »Oporuka, Krašić, 28. svibnja 1957.«, u: *Pisma*, str. 244s.

hovnosti. Reče: »Malo, daleko premalo čita se i studira Sveto Pismo, pa čak i sa strane svećenika (...) Dakle više Svetoga Pisma! Mislim, da bi to puno pomoglo pozitivnom izlaganju istina svete vjere.«⁷⁶ On koji je vrhunaravnim očima gledao zemaljska zbivanja mogao je reći da je Sveto Pismo »vremo duhovnog života«⁷⁷ i da »bez ove knjige (Sv. Pisma) ne bi smjela biti ni jedna kršćanska kuća.«⁷⁸

Svjestan važnosti Svetoga pisma za Božji narod, reče: »Kako je to jadno bilo, da jedan narod nema sv. Pisma.«⁷⁹

»*Quo vadis Ecclesia?*« Ovdje je to hipotetično pitanje koje snagom žrtve Alojzija Stepinca potiče na njegovanje duhovne baštine ovog Kristova svjedoka, obnavljajući vjernost Apostolskoj Stolici, oživljavajući milosni dar svećeništva, proslavljajući zbilju euharistijskog misterija i časteći Bogorodicu kao zalag opstanka Crkve i hrvatskog naroda.

Zasigurno će naša Crkva znati liturgijski i pastoralno osmisliti njegov blagdan, unijeti ga u Litanije Sviju svetih, potaknuti vjernike da djecu imenuju Alojzijevim imenom, oživjeti zajedničko čitanje Svetoga pisma i unaprijediti kršćanski život.

III. »QUO VADIS CROATIA?«

Iz kršćanskog uvjerenja i katoličkog osvjedočenja Alojzija Stepinca možemo postaviti ovdje i treće pitanje: »*Quo vadis Croatia?*« Vrlo je važno postaviti to pitanje upravo u ovo vrijeme kad je Hrvatska samostalna, slobodna država, osposobljena da preuzme u vlastite ruke život, blagodat i budućnost hrvatskog čovjeka i svakog svoga građanina. To pitanje u Alojzijevoj duhovnoj baštini spontano proizlazi iz povijesne i vjerske združenosti Katoličke crkve i hrvatskog naroda. Nije li to političko pitanje? Ne! To je temeljno pitanje za razumijevanje čovjekove egzistencije. To je traženje odgovora na pitanje o konačnom smislu života i čovjekova određenja koji kao pripadnik jednog naroda i Crkve traži, otkriva i nalazi svoje vječno određenje, a to je Bog. Iz te ljubavi oblikovalo se rodoljublje blaženog Alojzija Stepinca. Još za života blaženi je Alojzije živio svoje kršćansko poslanje i uvjerenje jer to za nj bijaše »*stroga dužnost prema sv. Cr-*

⁷⁶ »Pismo Dominiku Budroviću, dominikancu, Krašić, 3. kolovoza 1955.«, u: *Homilije*, br. 41, izd. Izvori Istine, Korčula, 1983., str. 3-7.

⁷⁷ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio super martyrio – Beatificationis et canonizationis Servi Dei Aloysii Stepinac*, nav. dj., sv. IV (*Vota*), str. 303.

⁷⁸ »Okružnica br. 2617, Zagreb, 21. ožujka 1938.«, u: *KL*, 89 (1938.), br. 12, str. 142.

⁷⁹ VJD, sv. II, str. 64; usp. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio super martyrio – Beatificationis et canonizationis Servi Dei Aloysii Stepinac*, nav. dj., sv. III, str. 1050.

kvi, Bogu i domovini i narodu mome. Kako bih mogao biti lijeni trut u ovo doba najstrahovitije moralne i materijalne bijede?»⁸⁰

Nikada se i nikome za volju nije ustručavao priznati svoje hrvatsko podrijetlo. Pa i samom kralju Aleksandru reče: »*Nisam političar niti ću dopustiti svome svećenstvu baviti se strančarskom politikom, ali s druge strane tražiti ću potpuno poštivanje katoličkih prava (...). Ja ne mogu zatajiti ono što me je majka rodila, tj. da sam Hrvat!*«⁸¹

Zastupao je i branio, u skladu Božje objave i međunarodnog prava, pravo hrvatskog naroda na slobodnu državu. Dapače, držao je da bi »*bio ništarija da nije osjetio bilo hrvatskog naroda*«⁸².

Znakovito je, poučno i pohvalno što je Alojzije Stepinac proglašen blaženim u samostalnoj Hrvatskoj državi. U nju je ugrađena njegova žrtva ljubavi jer je bio postavljen »*rasti za svoj narod*«. I u tom je pogledu »*pšenično zrno*« palo na plodno tlo i donijelo stostruki rod.

Dana 9. kolovoza 1935. u pismu nunciju Pellegrinettiju reče: »*Uvijek sam osjećao pretešku bol zbog pretjeranog nacionalizma gdje god on u svijetu vlada, zbog kojega nije više čovjek čovjeku brat, nego postaje vuk. Zato bi sljedeći Koncil svete Crkve među prvim današnjim zabludama trebao osuditi pretjerani nacionalizam kao najveću kugu ljudskoga roda.*«⁸³

Stav prema rodoljublju iznio je u govoru katoličkim akademičarima i akademičarkama 28. ožujka 1938., rekavši: »*Mnogo se, istina, govori o ljubavi prema narodu. Ali nerijetko govore o njoj već zato što koristi njihovom džepu. Drugi opet zato da lakše pokriju razne prljavštine. Treći zato što su željni slave. No za uvjerenog katolika ljubav prema narodu nije predmet trgovine ni za novac ni za slavu, nego je ona moralna i etička dužnost.*«⁸⁴

⁸⁰ A. STEPINAC, nadbiskup koadjutor, »Dnevnik«, rukopis, u: AP, sv. I, str. 1.

⁸¹ Isto, str. 21.

⁸² A. BENIGAR, *Alojzije Stepinac hrvatski kardinal*, nav. dj., str. 538.

⁸³ A. STEPINAC, *Dnevnik*, sv. I, str. 213: »*Immo dolorem magnum semper sentio propter nationalismum extremum ubique in mundo vigentem, per quem homo homini non amplius amicus et frater sed lupus factus est, ita ut in proximo concilio sanctae Ecclesiae inter primas haereses hodiernas extremum nationalismum tanquam pestem generis humani damnari deberet*»; usp. *Positio super martyrio – Beatificationis et canonizationis Servi Dei Aloysii Stepinac*, nav. dj., sv. III, str. 201.

⁸⁴ A. STEPINAC, »Nagovor katoličkim akademičarima i akademičarkama na završetak korizmenih konferencija u svetištu Srca Isusova u Zagrebu«, u: KL, 89 (1938.) 43, str. 509-511. Stepinac je svjestan da je katolička vjera najveće blago hrvatskog naroda. Upravo u želji jačanja puka u vjeri i vjernosti Crkvi on zanemaruje sebe za opće dobro, za vječno određenje sinova i kćeri svoga naroda. Reče: »*Ako ja i umrem ovdje, rado ću položiti svoj život za Boga i Crkvu Katoličku. Ali molim svaki dan Boga, da mi dade milost stoput radije umrijeti, nego i*

Stoga je Stepinčeva beatifikacija izuzetni događaj za hrvatski narod. Ona je krik u obranu života, uljudbe života jer on bijaše zastupnik i branitelj prava nerođenih na život i čovjeka dostojan život. Kako bijahu snažne i proročke njegove riječi u osudi grijeha pometnuća! Reče: »Hrvatskoj nema budućnosti, ako se cijela javnost (...) svim silama i sredstvima, koja joj stoje na raspolaganju ne odupre zločinima, koji pogađaju hrvatsku obitelj, makar se ti zločini vršili baš pod firmom znanosti ili socijalnih indikacija ili tobože zdravlja.«⁸⁵

Dostojanstvo sakramenta ženidbe i obiteljskog zajedništva – Iz pastirskog nauka Alojzija Stepinca zaključujem o njegovom izvornom i izvrsnom temelju. Zastupao je misao da se »po evanđeoskoj pouci ne može urediti kuća ako se ne urede njezini temelji, zaključio je da se ni ljudsko društvo ne može urediti ako se ne uredi pitanje obitelji, koja je njegov temelj«⁸⁶.

Uočio je ponestajanje kršćanskog duha u obiteljima čija je posljedica moralno propadanje obitelji. Stoga je u skladu enciklike *Arcanum divinae sapientiae* od 10. veljače 1880. i *Casti connubii* od 31. prosinca 1930. to propadanje prokazao kao »krvavu ranu društva svojega doba« i »žalosnu pojavu rušenja obiteljskog svetišta« te odredio cijelu godinu 1938. »Godinom obitelji.«⁸⁷

Usmjerujući svoj rad prema Kristu i odgoj je učinio sastavnicom svoga djelovanja. Najizravnije je to i rječju napomenuo u govoru održanom prigodom blagoslova znanstvenog liceja s. Milosrdnica u Zagrebu, 25. studenoga 1939., kada

najmanjim znakom slabosti pokolebati narod u vjeri, da nismo sigurni. Bog bitke nikada ne gubi, rekao sam više puta, a to ponavljam i sada. Neće je izgubiti niti u borbi s KPJ.«, A. STEPINAC, »Pismo mons. Smiljanu Čekadi, biskupu skopskom, Krašić, 26. ožujka 1958.«, u: *Pisma*, str. 281.

⁸⁵ A. STEPINAC, »Govor na otvorenju 4. socijalnog tjedna 1940.«, u: *KL*, 91 (1940.) 45, str. 536. Govoreći o ulozji žene u hrvatskom društvu u intervjuu listu »Hrvatica« 13. ožujka 1940. istaknuo je: »*Bijela kuga, zločin pobačaja oduzima hrvatskom narodu vitalne snage više nego li bi mu mogli oduzeti (...) neprijatelji.*«, *Hrvatica*, 13. ožujka 1940. Godine 1938. nadbiskup Stepinac je govorio sveučilištarcima u Zagrebu o kršćanskoj obitelji i moralnom životu prema nauku Katoličke crkve, napominjući: »*A što je, pitam vas, najveće dobro i pojedinca i naroda? ... Jest, vjera je katolička prvo i najveće dobro hrvatskog naroda (...)* Drugo narodno dobro jest narodna egzistencija. Na svojim vizitacionim putovanjima vidio sam dosta toga, što me je napunilo tugom i bolju. Lijepa i krasna sela a kadkad gotovo prazna. Umjesto veselog smijeha djece neka samrtna tišina. Bijela kuga poharala je selo. A kako selo tako i gradove. Može li se govoriti o patriotizmu kod onih kojima su usta puna rodoljublja, narodnog ponosa i veličine, a domovinu lišavaju podmlatka?«, *HS*, 29. ožujka 1938., br. 72, str. 2-3.

⁸⁶ »Govor nadbiskupa Stepinca na otvorenju drugoga hrvatskog socijalnog tjedna, u Zagrebačkoj katedrali 25. listopada 1937.«, u: *KL*, 88 (1937.) 44, str. 522.

⁸⁷ A. STEPINAC, »Okružnica br. 283. o 'Godini obitelji' – 1938.«, u: *KL*, 89 (1938.) 2, str. 22-23.

reče: »'Paidagogos eis Hriston – odgojitelj za Krista' (usp. Gal 3, 24). Te riječi 'Učitelja naroda' sv. Pavla, koje znače cijeli jedan program napisao bih zlatnim slovima na vratima sviju škola diljem lijepe naše domovine.«⁸⁸

Na proslavi 400-te obljetnice Uršulinskog reda u Zagrebu, 17. studenoga 1935., jasno je naznačio i posljedice odgoja: zdrava i zrela ljudska i kršćanska osobost, karakternost, spremnost na žrtve i pregaranja za opće dobro, za graditelje zdravih obitelji, za veselje bližnjima, korist domovini⁸⁹.

On nije zatvarao oči pred zlom. Liječnicima je uputio posebno pismo u kojem ih je početkom 1940. pozvao na poštivanje začelih ljudskih bića jer je pobačaj »pred Bogom ubojstvo nevinog čovjeka«⁹⁰. U propovijedi prigodom pastoralnog pohoda župi Veleševac, uočivši zle posljedice pobačaja, koji je prokletstvo toga kraja, reče: »'Vi se bojite, čime ćete hraniti djecu? Tko hrani vrapce na krovu? Ja sam dijete iz obitelji sa dvanaestero djece i deveti sam po redu među njima. Moji roditelji nisu bili nikakvi bogataši, kad su osnovali obitelj. Ali su se Boga bojali i marljivo radili i svu su djecu postavili na noge, i nikad nije bio nitko niti gladan niti gol niti bos.' Crkva je tada bila dupkom puna. Bio sam tek treću ili drugu godinu biskup, pa su možda došli ne toliko radi Isusa, kako bi se jedino pristojalo, nego 'ut et Lazarum viderent'. Ali sam iskoristio priliku, da im rekнем otvoreno, što Bog od njih traži.«⁹¹

Svjedok opraštanja i pomirenja – Ne smije se završiti izlaganje o Stepinčevoj beatifikaciji, njezinom značenju i poruci bez uočavanja osobite značajke njegove duhovnosti izgrađene u duhu Kristovu: opraštanje i pomirenje. Njegova je poruka »oprostiti i pomiriti se a to znači očistiti sjećanje od mržnje, za-

⁸⁸ A. STEPINAC, »Nagovor prigodom blagoslova znanstvenog liceja s. Milosrdnica u Zagrebu, 25. studenoga 1939.«, u: *HS*, br. 271 (1939.), str. 2.

⁸⁹ A. STEPINAC, »Govor na proslavi 400. obljetnice Uršulinskog reda, u Zagrebu, 17. studenoga 1935.«, u: *HS*, br. 266 (19. studneoga 1935.), str. 2.

⁹⁰ A. STEPINAC, »Poruka liječnicima, Zagreb, 10. siječnja 1940.«, u: *KL*, 91 (1940.) 7, str. 73.

⁹¹ A. STEPINAC, »Pismo p. Ivanu Kukuli, provincijalu DI, Krašić, 31. ožujka 1957.« Blaženi se Alojzije borio protiv ovih zala od početka svoje biskupske službe. U svojoj propovijedi na Euharistijskom kongresu u Čazmi 1940., reče: »*Mnogi žele bolju budućnost svome narodu i znadu vrijednost obitelji za narodni život, ali se u isto doba ne žacaju da riječju i perom izvrgnu ili dopuštaju izvrjavati ruglu obiteljski život i uzveličavati slobodnu ljubav i druge prljavštine. Svi znadu i osjećaju da nisu manji zločinci izvršioци direktnog pobačaja kao i oni, koji na cestama ubijaju nevine ljude. A ipak mnogi misle, da duh vremena traži da i dalje stanoviti ljudi u hrvatskom narodu žive od krvarine pomorene hrvatske dječice.*«, *KL*, 91 (1940.) 30, str. 354; »*Bez brojne i čestite djece, neće biti niti brojnih i čestitih odraslih pojedinaca, neće biti ni obitelji, a bez brojnih i čestitih obitelji ne će biti ni brojnoga jakoga i zdravoga te za život sposobnog naroda.*«, *KL*, 91 (1940.) 45, str. 535.

vade i želje za osvetom«. ⁹² On sam bijaše istinski čovjek pomirenja svjestan da se »kršćanin ne smije izjednačiti s njima (neprijateljima, op. J.B.), ako neće da postane izdajnik nauke Učitelja ljubavi, Krista Gospodina. Zato se ne samo ne smijemo osvećivati i mrziti ih, nego se za njih iskreno moliti (...) Moliti se dakle moramo za njih a nikada osvećivati se ili ih mrziti.« ⁹³

Tako je blaženi Alojzije Stepinac uistinu događaj, »povijesni događaj u životu Crkve i našeg naroda«. On je poruka da se snagom Evanđelja može izvojevati pobjedu u borbi s Protuevanđeljem. Stoga i poticaj za sadašnje i buduće naraštaje jer Stepinčev lik za sve predstavlja točku oslonca u koju valja upirati pogled da bi se njome nadahnjivali i na nju oslanjali!?

Summary

BEATIFICATION OF ALOYSIUS CARDINAL STEPINAC

The beatification of the Archbishop of Zagreb, Alojzije Stepinac was, according to Pope John Paul II, »an historic event« in the life of the Church and the Croatian people. The historic nature of the event is based upon the fact that Alojzije Stepinac, through his virtuous life and martyrdom was united to Christ, the »Divine Master and model of all perfection«.

This unification with Christ is the foundation of Stepinac's spirituality. He united himself to Christ not only according to the principles of Christian spirituality: patiently, freely and zealously, but to the begree of faithfulness in which he held the Lord as his only gain in his life (Phil 3:7). In his final remarks at his trial on October 3, 1946, he did not defend himself but rather the fundamental truths of the Christian faith when he said: »Know that Jesus Christ is God! We are ready to die for him, yet now some are teaching that he never even existed!«.

It is therefore evident that the components of his spiritual life are Christological, both in the celebration and worship of the Eucharistic mystery, in the veneration of the Mother of God in whose honour he prayed all three mysteries of the rosary every day, as in the faith of the Catholic Church, which according to Christ's mandate is visibly led by the popes, the successors of Peter in Rome.

⁹² IVAN PAVAO II., *Govor u Mariji Bistrici*, 3. listopada 1998., nav. dj., str. 19.

⁹³ A. STEPINAC, »Pismo sestri Štefaniji Štengl, Krašić, 12. prosinca 1953.«, u: *Pisma*, str. 31s. U oporuci je zapisao: »Smatram uputnim, da i ovdje zamolim za oproštenje, ako sam koga uvrijedio ili mu što na žao učinio. Sa svoje pak strane od srca opraštam svima svojim neprijateljima i progoniteljima, kako nas je učio Krist Gospodin.«, nav. mj., str. 350.

These Christological guidelines in the faith and convictions of blessed Alajzije can be recognized in all stages of his life. The communist persecutions of the Catholic Church in the 20th century did not darken them. On the contrary, the Christian witnessing of blessed Alojzije, a disciple of Christ faithful unto death, offers a great contribution to the renewal process of European civilization. Hence the beatification of Cardinal Stepinac is an invitation towards the healing and the rebirth of Christian culture in Europe. This rebirth is necessary for the establishment of a new Europe. He spoke on this topic with these words: »European culture can only heal on the condition that it's soul be restored to her, that Jesus Christ be brought back to her!«

Stepinac gained strength from his biblical orientation, for his decisive and courageous declarations against the persecution of people, against the nazi, fascist and communist dictatorships which gravely violated and trampled upon human rights and freedoms in the 20th century. He did not lose his human nor episcopal dignity even when German, secret agents denounced him to Hitler as a »friend of the Jews« (»Judenfreund!«), or »a German hater« (»Germanofob«) nor when the comunists branded him as »an enemy of the people« or as »a traitor of the nation«, Instead he repeated the words of Christ from the cross; »Father, forgive them, for they know not what they do!« and he encouraged others to pray for their persecutors the enemies of the Church in the hope that they would recognize their error and save their souls.

Alojzije Stepinac lived for the Church. To him she is a divine institution, God's work. In her, Jesus Christ is present, active and the guarantee of her faithfulness. Only He is the guarantee of her freedom, her truths and principles. »Extra Ecclesiam nulla salus! – Outside the Church there is no salvation«. Being convinced of this teaching of Cyprian, he rejected the offer of the communist authorities for the establishment of a national church in Yugoslavia, which would be separated from Rome, since »that type of Church would be unworthy of the name of Christ's Church«. Faithful to this belief, he made the ultimate sacrifice of love for the unity of the Catholic Church.

The beatification of Archbishop and Cardinal Alojzije Stepinac is an event, a message and encouragement, which according to his question of 1938: »Quo vadis, Europa?« – Where are you going Europe?«, actualizes his answer which excludes the paths of bolshevism, racism, sectarianism, teofism, adventism, spiritism, because these paths lead to ruin!

From his faith in God, he points to the fact that the progress of Europe (mankind) and of the Croatian nation from which he descends, is found in their »return to God«, in respecting every man made in the image of God, in the harmony of the family unit based upon Christ's love, and in the development of social circumstances which through the acceptance of the values of the gospel, enable every person a sure journey on this earth towards the glory of heaven.

Key words: *A. Stepinac, beatification, spirituality, Church, resistance to dictatorship*